

replica pe un ton mai intim, el era orientat să vorbească spre fundul scenei, în așa fel încît în această sală cu acustică atît de bună, multe replici să se piardă... din motive tehnice.

În ansamblu, nu cred că este vina vreunui actor — căci au încercat aproape toți în mod evident să imprimе spectacolului acea notă de dezbaterе dramatică de care avea nevoie piesa — în ce privește deseale alunecări spre facil, sau rămînerea la suprafața textului. Regiei, în mod cert, îi revenea însă o datorie de mult mai mare responsabilitate în traducerea scenică a *Oamenilor care tac* a lui Voitin, ca o piesă de idei, gravă și puternic dramatică.

Regizorul Victor Tudor Popa, care are scuza de a fi încă destul de tînăr în meserie, s-a lăsat ademinit spre un spectacol de culoare mai mult decît de idei, și a izbutit să arunce, ici și colo, cîteva pete violente pe un fundal întunecat — dar întunecat nu datorită caracterului intrinsec sumbru al vreunei desfășurări, ci din pricina pîclei ce o învăluia. Opțiunea finală a regiei pentru aducerea în prim-plan a lui Zigu a avut, așadar, ceva dintr-o încercare de a salva și a se salva, pentru care îi poate fi recunoscător doar interpretul sus-numitului personaj.

Mă întreb totuși, în ce măsură, consiliul artistic al teatrului, chemat să sancționeze prin acceptarea spectacolului însăși calitatea acestuia, l-a

ajutat pe tînărul regizor în munca depusă la această piesă, deloc ușoară pentru cel ce-i încearcă transpunerea.

Există la Naționalul clujean forțe actoricești de prima mînă, dintre care unora li s-au încredințat roluri în această piesă, cum ar fi spre pildă artistul emerit Sandu Rădulescu, interpretul lui Casapu. Față de marea experiență artistică și talentul acestui actor, mi-aș îngădui să întreb, de pildă, dacă el însuși n-a realizat că prin conturul atît de bonom, de miticist, prin lipsa de jocosnicie, prin ștergerea trăsăturii de canalie a acestui polițist, n-a anulat numai propriul său personaj, ci însuși eroismul celor aduși în fața sa, la anchetă.

Pe cale de similitudine, am putea reproșa asemenea scăderi și altor interpreți. Dar, în primul rînd, sîntem nevoiți să reproșăm climatului general al spectacolului, lipsa de acuitate dramatică, care, ea cea dintîi, nu a îngăduit conturarea de caractere puternice, fie ele pozitive sau negative. Spectacolul Naționalului clujean, după a noastră părere, ar obliga la revizuirea lui, pentru a-l putea face să devină mai profund și mai în spiritul piesei. Ar fi oare un act de temeritate dacă am aștepta ca un regizor, mai ales tînăr, să încerce, în măsura în care este de acord cu obiectiile, remedierea acestor lipsuri și finisarea spectacolului?

Mircea Alexandrescu

TEATRUL MAGHIAR DE STAT DIN SATU MARE

„DACĂ VEI FI ÎNTREBAT” de Dorel Dorian

Premiera: 5 octombrie 1961. Regia: Cseresnyés Gyula. Decoruri și costume: Sztalmári Ágnes. Distribuția: Csiky András (Barbu Dragomir); Elekes Emma (Rodica Rareș); Köllő Béla (Marin Străuț); Vándor András (Traian Armașu); Deési Jenő (Veniamin Roznovanu); Lukács Eva (Tilda); Miklós István (Mihai); Tárnoi Emilia (Elena Herescu-Roznovanu); Földesi Ilona (Mama lui Roznovanu); Nádai István (Enăchescu Valeriu); Diószeghy Ivan (Panait Vancea); Ács Alajos (Maiorul Walter); Boér Ferenc (Albu); Tompa Attila (Grigorcea); Kiss Imre (Nea Pavel); Diószeghy Ivan (Nică); Török István (Moș Toader); Veső-Bán Anna (Fira); Korcsmáros Jenő (Ștefan Chirtoacă, primul jucător de table); Vajda András (Al doilea jucător de table); Nagy Iza (O femeie); Kőszegi Maria (Altă femeie)

Merită o apreciere specială spectacolele care ocolesc sfera regizării cu orice preț și se cristalizează, preferînd-o, în aceea a punerii în valoare a actorului. Ceea ce nu înseamnă numai renunțare la extravagante, ci în primul rînd adîncirea muncii cu interpretul, adică triumful omenscului, prin însăși umanitatea actorului și în

dauna volutelor regizorale mai mult sau mai puțin frumoase, dar uneori searbede. În alți termeni, e vorba de fapt de o reală aprofundare a textului și a resurselor acestuia. Desigur, *Dacă vei fi întrebat* a lui Dorian e un text sobru, bine calculat între intensitatea cuvîntului și a faptei scenice. Totuși — prin formula de anchetă ju-

diciară — el poate invita și la abilitate regizorală, împinsă chiar pînă la virtuozitate. În sensul tendinței de care pomeneam în prima frază, spectacolul de la Satu Mare și-a căutat făgașul, pe urmele lăsate de dialog, numai în conștiințe, în oameni.

Regizorul, un debutant provenit din rîndurile actorilor, Cseresy Gyula, a realizat o conducere scenică onestă, cu analizarea fină a rolurilor, fără exces de mișcare, și dacă scenografia (pictorița Szatmári Agnés) nu l-ar fi încurcat și frinat întrucîtva, am fi notat o sobrietate și o măsură desăvîrșite. Cseresy Gyula a dovedit reale virtuți de regizor, mai cu seamă printr-o judicioasă și exactă reglare a potențialului actoricesc: a știut adică să frîneze impulsuri excesive, după cum a stimulat elanuri prea reținute. Cînd actorii — îndeosebi cei frecvent întîlniți — își descoperă cîte o fațetă nouă, succesul regizorului e cert. Așa s-a întîmplat și la Satu Mare.

Păstrînd din scrima „cazului judiciar Panait Vancea“ doar alonjele și tacotacurile strict necesare progresiunii dramatice, regizorul și-a stimulat fiecare interpret în căutările de zăcămint uman și ideologic din personajele lui Dorel Dorian. În felul acesta, Barbu Dragomir, în interpretarea excelentă a lui Csiky András, a încetat de a fi un oarecare judecător de instrucție, pentru a se insera într-o lume de gîndire mai densă, a unui cercetător științific, bunăoară. Nu o dată, văzîndu-l cum se mișcă sprinten, cu pardesiul pe umeri, am avut senzația că mă aflu în fața unui savant sau a unui gînditor care, trecînd curajos pragul cazului particular, se mișcă degajat în lumea adevărurilor mari și generale. În același timp,

Csiky și-a căptușit personajul cu o omenie fierbinte, directă, cu reacții prompte, fie de efuziune, fie de intransigență. Cu un mic plus de ironie și de nuanțare paradoxală față de replica scrisă, protagonistul de la Satu Mare a strălucit tot timpul, remarcabilă fiind la el și știința gradării, ca și aceea — importantă — a susținerii finalurilor de act.

Pe un portativ temperamental diferit, mai scăzut, Vándor András a conturat în linii moi și încete, un Armașu derutat, frămîntat între polul interesului său pentru adevăr, în cazul Vancea, și polul iubirii pentru Elena Roznovanu. Aceasta, interpretată de Tarnoi Emilia, s-a remarcat mai mult prin efortul de a-și dezvălui feminitatea disputată de Mihai și de Armașu, decît profunda omenie, pentru cîtva timp jignită.

În roluri de mai mare sau mai mică întindere, s-au evidențiat Deési Jenő (Veniamin Roznovanu), P. Miklos István (Mihai), Lukács Eva (Tilda), dar mai ales Földesi Ilona (mama lui Roznovanu), care a oferit o pilduitoare compoziție de cucoană surdă și ridicolă. Elekes Emma n-a adus nimic nou — față de sine și față de rol — în Rodica Rareș. În schimb, Köllő Béla s-a dovedit prea tînăr și lipsit de greutatea necesară în activistul de partid Străuț, deși accentele ideologice și emoționale ale personajului au fost judicios distribuite.

În interpretarea, proaspătă și adîncită pe dimensiuni umane, de la deschiderea de stagiune în Satu Mare, *Dacă vei fi întrebă* și-a demonstrat din nou vitalitatea. Publicul de la premieră a urmărit cu atenție și cu veritabilă satisfacție estetică evoluția eroilor, aplaudînd sobrietatea regiei și angajarea pasionată a actorilor.

TEATRUL DE STAT DIN REȘIȚA

„PIAȚA ANCORELOR“ de I. Stock

Premiera : 8 octombrie 1961. Regia : Dumitru Gheorghiu. Scenografia : Victor Mihăiescu. Costume : Brighita Rus. Distribuția : Ion Anghelescu-Moreni (Vladimir Cemezov) ; Mioara Păcuraru (Tatiana) ; Grigore Alexandrescu (Serghei Seleanin) ; Eugenia Voinescu (Anna Petrovna) ; Vasile Balu (Grigorii Rodionovici Bondar).

În alte roluri : Stelu Popescu, Florin Timpu, George Urlică, Dorel Stoia, Vasile Nicolescu.

Piața Ancorelor reînvie, cu abilitate dramaturgică și cu farmec inedit, clasică alternativă a dragostei și datoriei. Pentru a prelungi cu o oră — cu trei mii șase sute de clipe! — vraja

unei iubiri cum n-a mai fost, tînărul marinar Serghei Seleanin întîrzie la apel și pierde plecarea submarinului său într-un exercițiu de luptă. Locul la mașini i-l ia un tovarăș de arme,